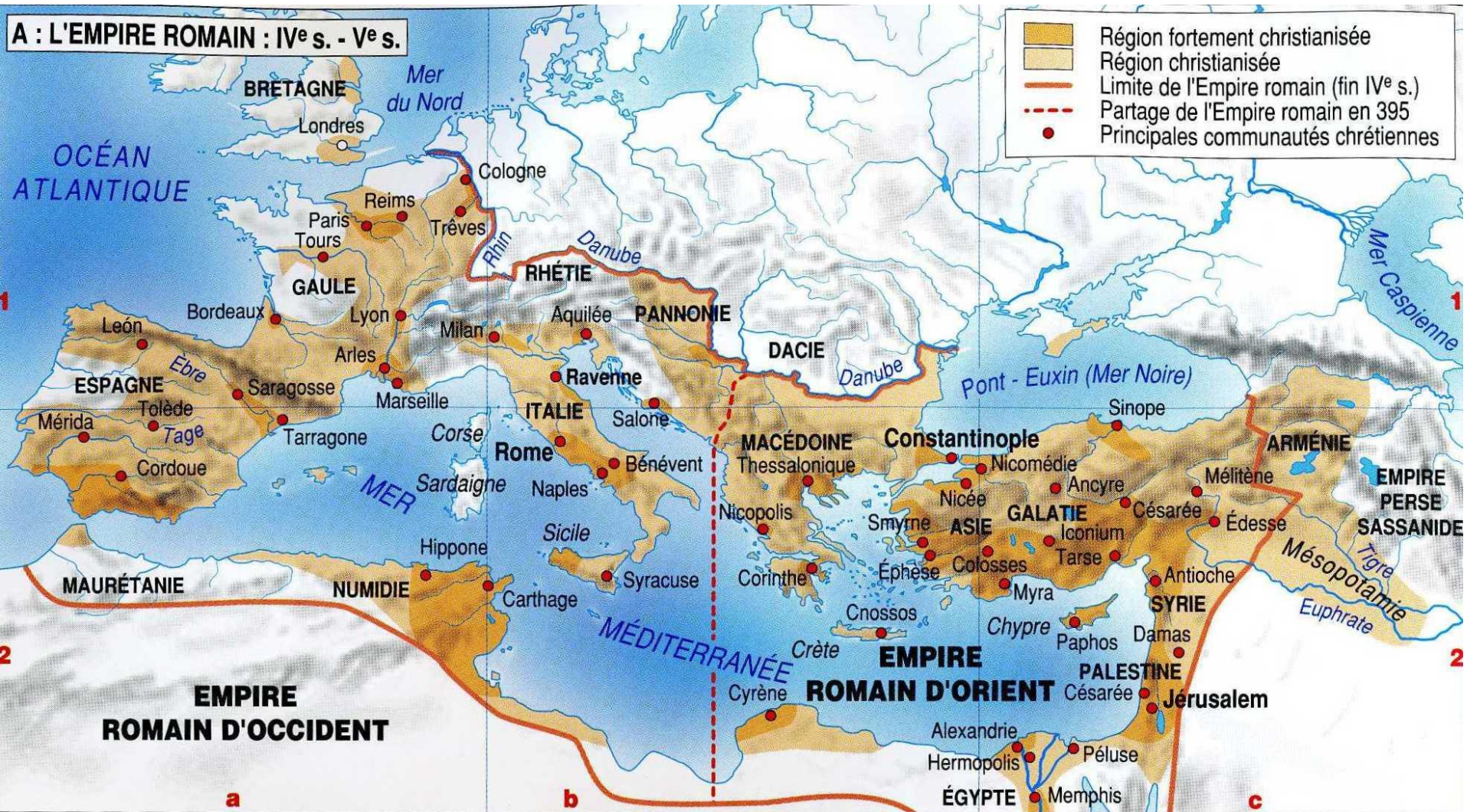

Byzantská říše

Pozdní římská říše

- Po smrti Theodosia I. (395) říše rozdělena mezi jeho syny
- Západořímská říše - Honorius
- Východořímská říše - Arkadius
- Od Theodosiovy vlády křesťanství jediným povoleným náboženstvím

Po 395 rozdílný vývoj v obou částech Římské říše

Západořímská říše 476 zanikla

Východořímská se vyvíjela dál - do 1453

Centrem Konstantinopol založená Konstantinem I. (Cařihrad) –
původní Byzantion. Dnes se město nazývá Istanbul.

Od původního názvu osady Byzantion (Byzantium) název
Byzantská říše

Náboženské problémy 4. a 5. století

Kristologické téma:

Monofyzitismus- Kristus byl pouze božské podstaty
(Egypt, Sýrie, východ Byzance)

x

Ortodoxní (pravověrné) církve

451 4. ekumenický koncil- tzv. **chalkedonské vyznání víry**

Kristus měl dvě přirozenosti božskou a lidskou, ta v něm byly nesmíšené,
nerozdílné a neoddělitelné
(Řecko, Balkán)

Nájezdy tzv. babrbarských kmenů

Ostrogóti 5. století (Teodorich se odebrali do Itálie)

Avaři, Bulhaři 6. – 7. století

Slovani 6.-7. století

Arabská expanze 7.- 9. století

Byzanc bojovala s Peršany i s barbarskými kmeny.

Ztráty četných území. Zejména ztraceno celé území Západořímská říše.

Justin 518- 527

Velitel vojska- zvolen armádou

Z chudé rolnické rodiny, bez vzdělání.

Dobrý praktik.

Za nástupce si vybral svého synovce Petra Sabbatia, jehož později adoptoval.

Ten již za jeho vlády měl silný politický vliv.

Vládu nastoupil pod jménem **Justinián (I.). 527-564**

Justinián

527-564

Nejvýznamnější panovník přerodu pozdní antiky ve středověk.

Manželka **Theodora**, původně herečka a kurtizána. Měla silný politický vliv.

Justinián si volil schopné spolupracovníky, o něž se opíral.

Reformy, válečná tažení, výstavba.

Přechod od latiny k řečtině.

Latina oficiální jazyk- soudy, armáda

Řečtina- státní správa, běžný komunikační jazyk

Justinián a Theodora

Mozaiky v kostele San Vitale v Ravenně.

Justinián

527-564

Právní reformy:

Na poč. 6. století právo značně nepřehledné. Mnoho císařských výnosů, nutnost nově uspořádat.

Komise v letech 527-529 vytvořila svod práva tzv. Justiniánův kodex (nově doplněn 534)

Později došlo k uspořádání také komentářů a odpovědí římských právních expertů. Výsledkem:

Digesta- příručka pro soudce (50 knih)

Institutiones- příručka pro studenty

Všechny tři soubory základem evropského práva. Od 16. století se pro ně začal používat název Codex iuris civilis.

Justinián vydával zákony i po 534- těm se říkalo Novellae- a byly nově psány řecky.

Justinián

527-564

Povstání Níká 532

Povstání původně sportovních klubů soupeřících v hippodromu.

Zelení (monofyzité) a modří (ortodoxní).

Později se přidali i někteří senátoři.

Politické cíle - chtěli odstranění některých osob z jejich úřadů.

Výbuch násilí, devastace Konstantinopole, obě skupiny se spojily proti státu, začali rabovat město. Pokusili se prosadit nového císaře.

Povstalci se uzavřeli v hippodromu.

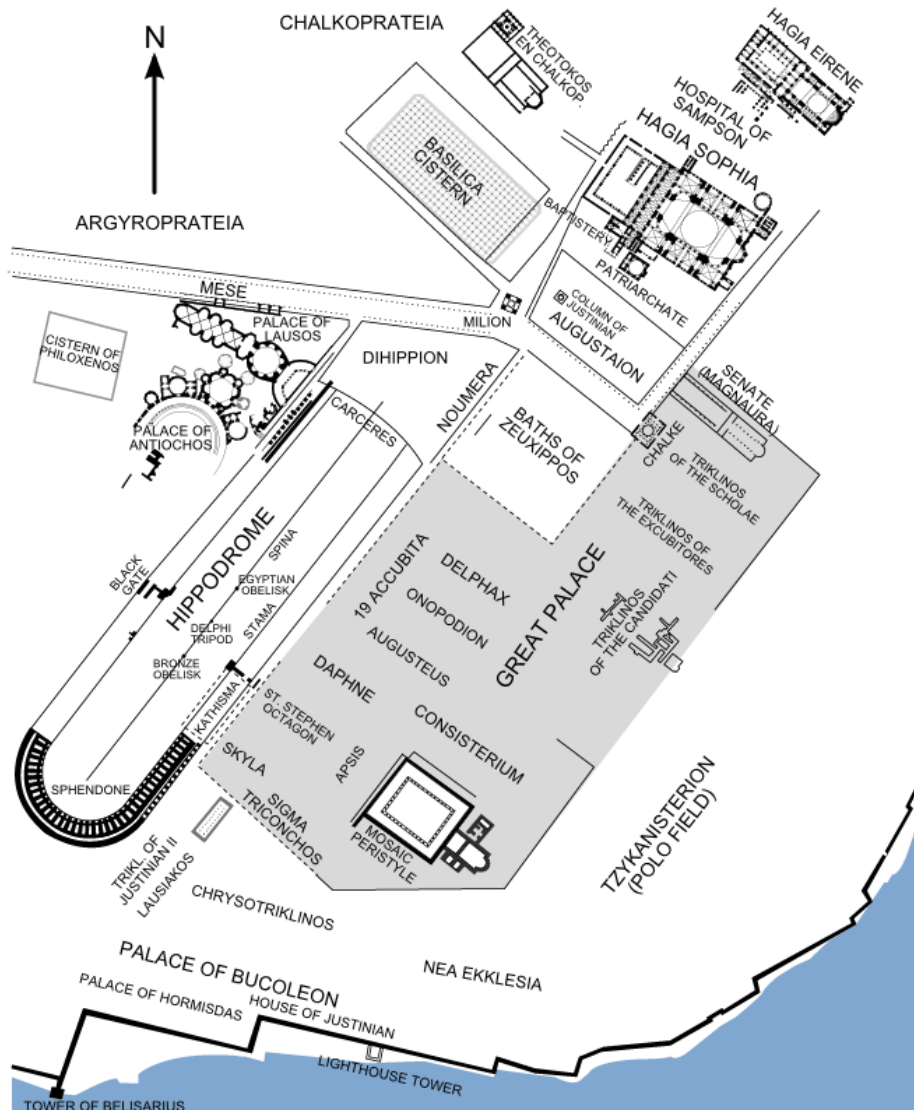
Povstání brutálně potlačeno Theodora přiměla vojevůdce Belisara + oddíly

Hunů k útoku na hippodrom. Údajně 30 000 mrtvých.

Zelení, zcela zlikvidováni.

Konstantinopol téměř zničena.

Hippodrom, pláněk

Dnešní pohled na pozůstatky hippodromu

Justinián

527-564

Pokus o obnovu římské říše

Znovu dobytá území:

Říše Vandalů—Porazil vojevůdce Belisar 533-535

Ostrovky ve Středozemím moři- Sicílie, Korsika, Sardinie

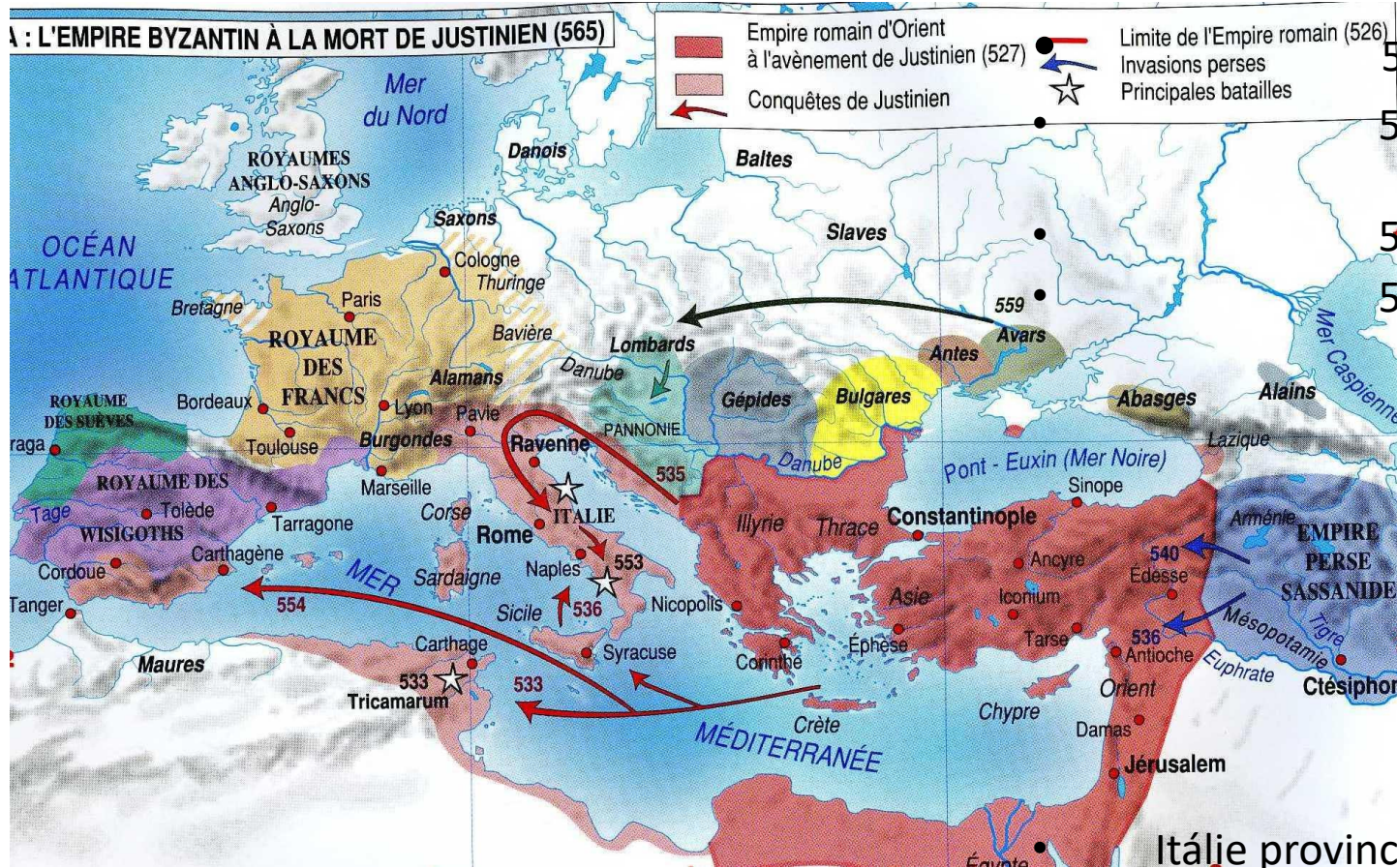
Boje o Itálii 535-555

Ostrogoti poraženi, v rukou Justiniána celá Itálie.

Vizigoti vládli na pyrenejském poloostrově. 554 získala Byzanc část jejich území.

Středozemní moře mohli Byzantinci nazývat „mare nostrum“.

Justiniánova říše

- 535 Sicílie
- 533-535 říše Vandalů
- 554 část Hispánie
- 555 Itálie

Itálie provincií Byzance

Justinián

527-564

Války s Peršany

528-532 1. válka, hranice Byzance neztentčena, museli však zaplatit Persii velké peníze, aby byl tento mír uzavřen.

540-561 2. válka. Útok Peršanů na Mezopotamii, Sýrii a Palestinu
Byzanc obhájila svoji východní hranici, ale donucena platit Peršanům tribut

Důsledek válek s Peršany: velké daňové zatížení obyvatel

Justinián

527-564

Caesaropapismus

Teokratická vláda

Nadvláda nad církví

Prosazoval ortodoxii. Snažil se dosáhnout smíru mezi ortodoxními a monofyzity, ale neúspěšně.

Pronásledoval manichejce, židy i některé křesťanské skupiny.

Vystupoval proti pohanství – zrušil i proslulou athénskou akademii.

Rozchod s tradicí předkřesťanské vzdělanosti.

Justinián

527-564

Obnova Konstantinopole

Chrám Hagia Sofia (Boží Moudrosti)

Ravenna-San Vitale

Mozaika v Ravenně- San Vitale
císařovna Theodora

Hagia Sofia

Hagia Sofia

Hagia Sofia

Justinián

527-564

Římská říše obnovena téměř ve svých hranicích

Byznac -nejvýznamnější stát oblasti

Silné daňové zatížení obyvatel.

Stát vnitřně slabý, ekonomicky vyčerpaný

Epidemie moru 541

Zemětřesení 557

Po Justiniánově smrti úpadek

568 Langobardi obsadili Itálii – moc Byzance se udržela jen v některých částech.

Vizigóti znovu ovládli celý Pyrenejský poloostrov.

Vpády Slovanů a Avarů (začaly již za Justiniána).

Trvaly až do 626 (neúspěšné obležení Konstantinopole Slovy).

Část Slovanů se postupně usadila na Balkánu a v Řecku.

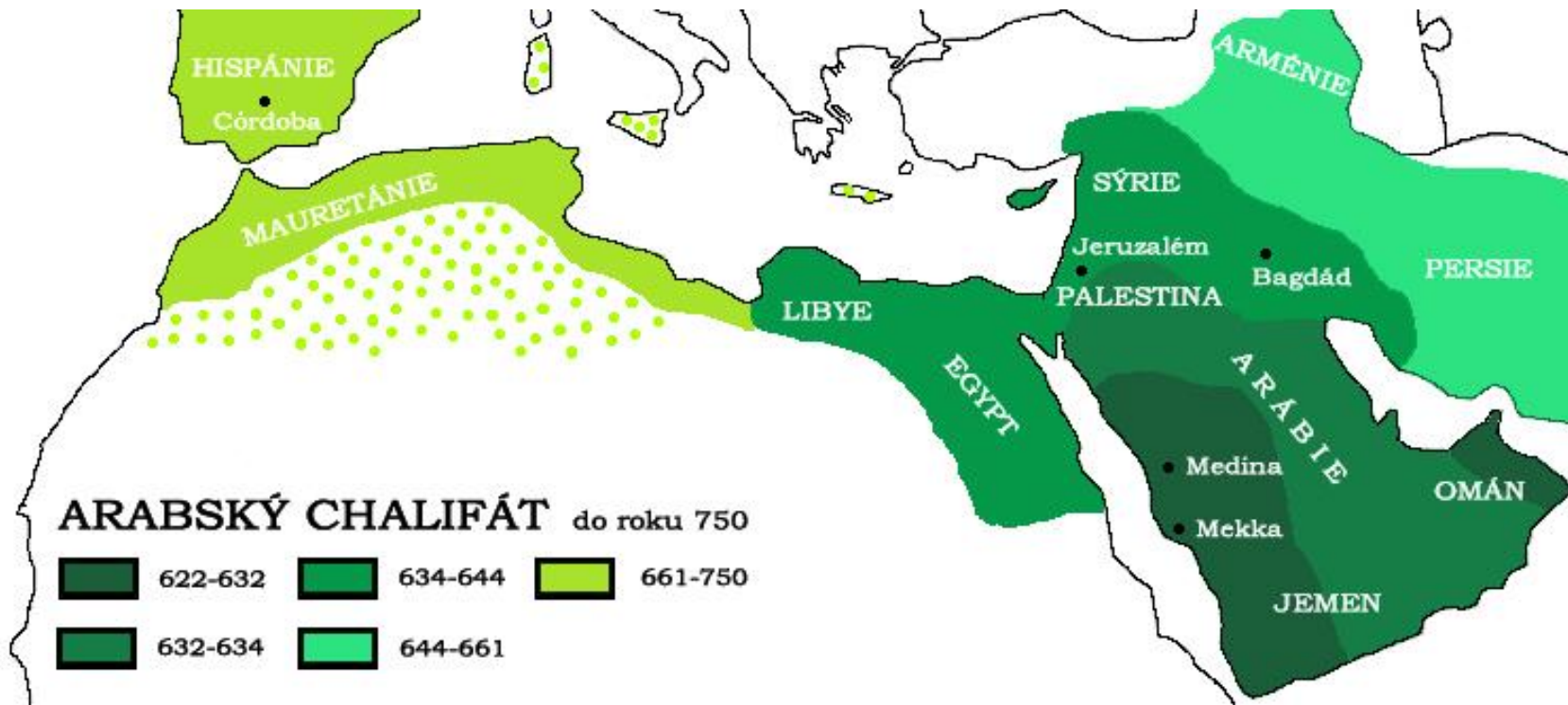
Útoky Arabů- od 30. let 7. století- ztráta Sýrie, Palestiny, Mezopotamie,
Také všech držav v Africe.

Útoky Arabů trvaly do 8. století.

718 odražen útok Arabů na Konstantinopol- poslední, který se týkal hlavního města
Pokračovaly útoky na místa v Malé Asii.

Útoky Bulharů (Protobulharů)- turkické kmeny.

ARABSKÁ EXPANZE

- 636 porazili Byzanc, získali Sýrii
- 637 dobyli Jeruzalém, podrobili Palestinu
- 641 padl Egypt, získali část S Afriky
- Po 661 postupně severní Afrika

Obrazoborectví (ikonoklasmus)

Spor o uctívání ikon (obrazů)

Ikony ve velké úctě, zejména v lidovém prostředí.

Často jim připisována zázračná moc.

Proto okázalá výzdoba kostelů a klášterů, značně nákladná

Ikonodulové- zastánci tradiční úcty projevované obrazům

Ikonoklasti, obrazoborci – proti obrazům

Ikonoklasti - Starý zákon zakazuje zobrazování Boha (= modla)

Možná vliv i arabský zákaz figurální výzdoby mešit

Ikonodulové- ikona není kopií zobrazovaného, druhým Bohem, ale jen obrazem.

Křesťané se neklaní obrazu, ale tomu, koho zobrazuje.

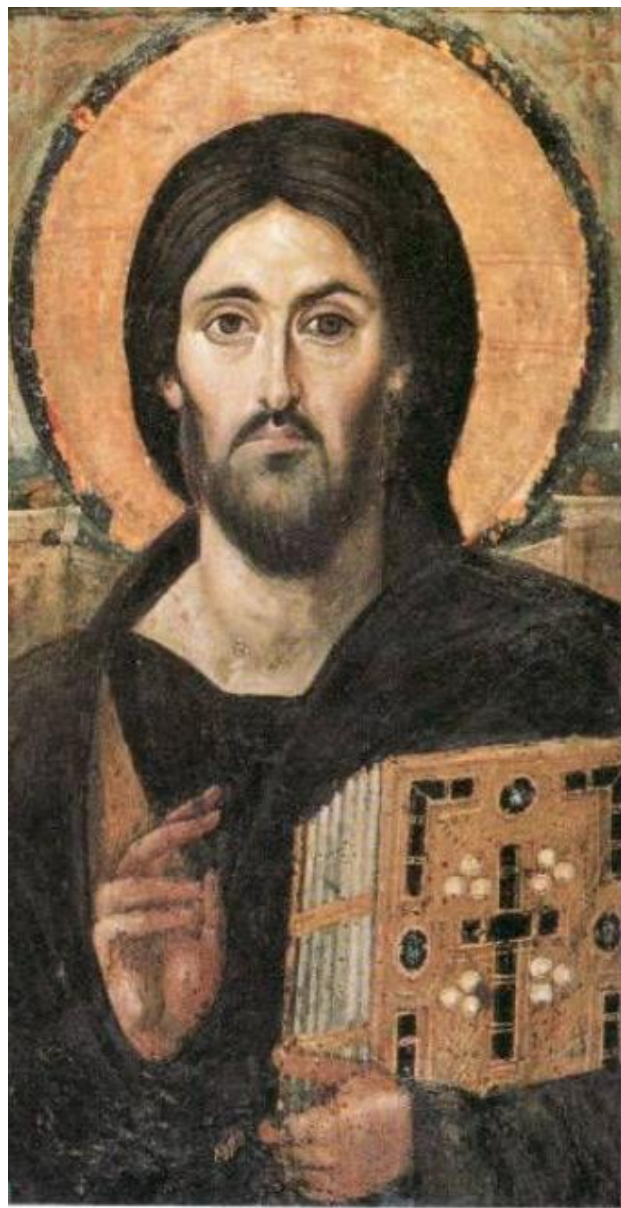
Má výchovný charakter, napodobování skutků svatých, úcta k nim.

Kristus má božskou i lidskou podstatu, proto ho lze zobrazovat.

Obrazoborectví (ikonoklasmus)

Egyptská ikona 6. století

Ikona Krista Pantokratóra, Sinaj, 6.-7. století

1. Ikonoklastické období 730-787

Císař Leon III. se snažil o konsolidaci říše
(soudnictví, zahraniční politika, ekonomika)

726-730 vydal zákaz uctívat ikony

Ikony ničeny

Proti tomu silný odpor

Povstání ve středním Řecku a na ostrovech v Egejském moři 727; při pokusu
dobýt Konstantinopol poraženo.

Roztržka s papežstvím

Část byzantských církevních kruhů v opozici

1. Ikonoklastické období

730-787

Konstantin Kopronymos (741-765)

1. Ikonoklastický koncil 754- cca 330 biskupů

Odmítl zobrazení božského prostřednictvím mrtvé hmoty a barev

Pronásledování ikonodulů – zejména mnichů, tažení Konstantina proti klášterům, ničení obrazů, ostatků, zabavování majetku.

Po Konstantinově smrti se sešel 2. nikájský koncil 787

Odsoudil ikonoklasmus.

2. Ikonoklastické období

814-842

Císař Leon V. (813-820)

ikonoklasmus obnoven, ale v mírnější verzi

Amorijská dynastie

Michael II. (820-829)

Povstání Tomáše Slovana (821-825)

Prohlásil se císařem

odpůrce ikonoklasmu

Sociální charakter povstání

Po smrti císaře Theofila (829-842)

uctívání obrazů obnoveno.

843 synoda odsoudila ikonoklasmus

Amorijská dynastie 820-867

Překonání ikonoklasmu v době regentské vlády císařovny Theodory, která vládla za nezletilého syna Michaela III.).

Michael III. (840-863)

Počátky nového mocenského rozmachu Byzance.

Kulturní rozvoj

Patriarcha Fotios- učenec

solidus Michaela III.

Amorijská dynastie 820-867

863 - Konstantin a Metoděj

Z pohledu Byzance politicky neúspěšné- nepodařilo se Velkou Moravu podřídit ani politicky, ani církevně ani kulturně Byzanci.

Do budoucna to však Byzanci přineslo velký úspěch. Vytvoření literatury ve slovanském jazyku a jeho zavedení do liturgie přispělo jako jeden z hlavních prostředků k začlenění jižních a východních Slovanů do oblasti byzantské civilizace.

Konstantin a Metoděj v Trojanském klášteře v Bulharsku

Makedonská dynastie

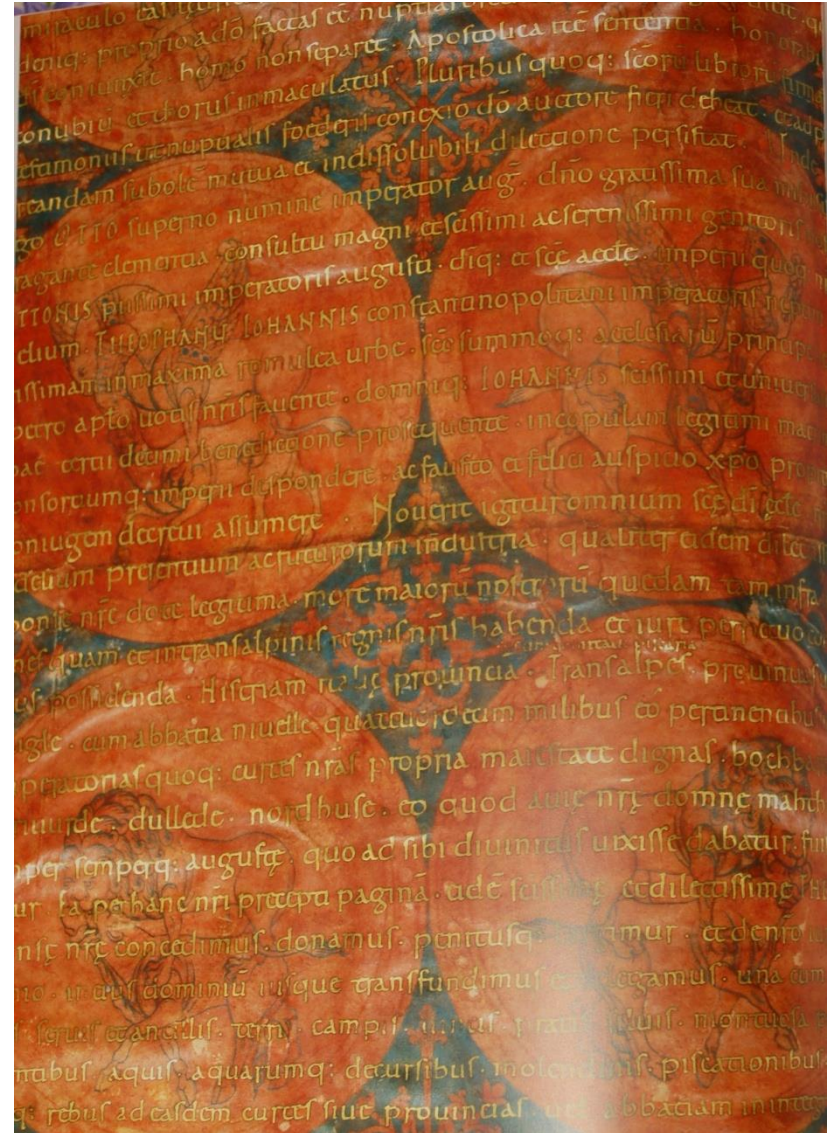
867-1055

Vrcholné období byzantské říše

Oslabilo se arabské nebezpečí,
bagdádský chalífát v úpadku.

Vojenské úspěchy Byzance na Východě.

10. století- kontakty s vládci Svaté říši
římské; sňatek Oty II, s byzantskou
šlechtičnou Theofano.

Makedonská dynastie

867-1055

Basileos II. Bulharobijce 976-1025

Sbližení s Kyjevskou Rusí.

Kníže Vladimír (Kyjevská Rus) pomohl císaři prosadit jeho vládu.

Poslal mu 6 000 bojovníků –Varjagů.

Sňatek Vladimíra se sestrou Basilea II.

988 Kyjevská Rus -přijala křesťanství z Byzance.

1001-1014 války s Bulharskem.

Bulharské království (682-1018) dobyto a začleněno do Byzantské říše.

Dobytí Krymu ovládaného Chazary.

Makedonská dynastie 867-1055

11. století

Oslabení vlivu v Itálii; Sicílii získali Arabové.

v oblasti jižní Itálie nový soupeř- Normani.

Na východě novým soupeřem seldžučtí Turci.
Kočovný turkitský kmen.

Přijali islám. Získali část Malé Asie.

Ohrožovali byzantskou říši.

Konstantin VII. Porfyrogenetos-císař, ve spisu o Správě říše použil termín
Velká Morava. Korunovace Kristem – 10. století

Bitva u Mantzikertu

1071 bitva se seldžuckými Tury, porážka byzantských vojsk.
Císař zajat.

V důsledku politické nestability Byzanc ztratila většinu Malé Asie.
Přelomová bitva v dějinách Byzance.

Dynastie Komnenovců

1081-1185

Alexios I. Komnenos (1081-1118)

Získal zpět část Anatólie.

Boje proti Normanům na Balkáně. Spojenectví s Benátčany, jimž poskytl velká obchodní privilegia.

Boje proti Pečeněhům, kteří 1090-1091 oblehli Konstantinopol.

Anna Komnenovna (Komnena), dcera císaře Alexia I., historička- autorka spisu *Alexiada* o vládě jejího otce.

Alexios I. Komnenos (1081-1118)

1095 se obrátil na papeže Urbana II. s žádostí o pomoc proti seldžuckým Turkům.

V Clermontu vyhlášena 1. křížová výprava

Alexios vyžadoval od křížáků složení lenní přísahy a slib vrácení někdejších byzantských měst a území, což se vztahovalo pouze na nedávno ztracené části Malé Asie. Ohledně Sýrie a Palestiny se císař spokojil s uznáním byzantské svrchovanosti.

Za to se zavazoval poskytovat křížákům všestrannou vojenskou a materiální podporu během výpravy.

Křížáci nedodrželi- vznik samostatných křížáckých států.

Křižácké státy

- **Království jeruzalémské**
- 1099-1291.
- Prvním vládcem s titulem Ochránce Svatého hrobu Godefroi z Bouillonu.
- Prvním králem 1100 jeho bratr Balduin z Bouillonu

- **Edesské hrabství**
- 1098-1141-Balduin z Bouillonu

- **Antiochijské knížectví**
- 1098-1268 Bohemund z Tarentu

- **Tripolské hrabství**
- 1104-1288 Bernard z Toulouse

4. Křížová výprava 1202 -1204

1198 vyhlášena Inocencem III.
Vedena francouzskými feudály.

1201 se Francouzi dohodli s benátským dóžetem Enricem Dandolem, že Benátčané přepraví křížáky na Východ, zajistí jim zásobování a připojí své bojovníky. Na oplátku jim byla slíbena suma 85 000 marek stříbra a polovina budoucí kořisti.

Místo do Svaté země však měla výprava směřovat do Egypta, centra říše Ajjúbovců, Saladinových nástupců.

1202 křížáci zadlužení u Benátčanů dobyli na Jejich popud přístav Zadar v Dalmácii.

Příjezd křížáků ke Konstantinopoli.

4. Křížová výprava 1202-1204

1203 tažení křížáků Benátčanů do Byzance s cílem dosáhnout změny na byzantském trůnu. Dosadit zpět na trůn Izáka Angela a jeho syna Alexia. Měli získat značnou odměnu a ortodoxní církve se měla znovu sjednotit s katolickou. Oba Angelovci byli sice dosazeni na trůn, ale křížáci odměnu nedostali. Následně Angelovci svrženi a nový císař nechtěl s křížáky vyjednávat.

Křížáci se rozhodli se Konstantinopol dobýt pro sebe. V březnu 1204 měli již Francouzi s Benátčany dohodu o rozdělení kořisti: křížákům měla připadnout vláda v dobytých územích, zatímco Benátky měli nadále ovládat zdejší obchod. Křížáci definitivně rezignovali na tažení do Svaté země.

13.4.1204 Konstantinopol dobyli a vyplenili.

Latinské císařství 1204-1261

- Latinské císařství –kolem Bosporské úžiny s Konstantinopolí – Balduin Flanderský, pak Jindřich Henegavský
- Boje s Bulhary
- Další křižácké státy: Soluňské království, Achájské knížectví, Athenské vévodství.
- Vláda nad mořem, ostrovy - Benátčani
- Trvaly jen krátce.
- 1261 obnoveno byzantské císařství.

Byzantské státy v době Latinského císařství

- Na severozápadě Malé Asie -Nikájské císařství, kam utekla značná část řeckého vyššího kléru a také někteří příslušníci konstantinopolské aristokracie. Hlavní sok křížáckých států na byzantském území.
- Trapezuntské císařství. Trapezuntští vládcové podporovali obchod a řadou smluv se snažili sblížit s Benátkami a zejména s Janovem. Tato politika byla úspěšná, postupně se zde rozvíjela řemeslnická výroba a Trapezunt se později podobal strukturou spíše italským státům, než absolutní monarchii Byzantských císařů
- Na západě, na území dnešního Řecka, vznikl Epirský despotát. Slabý stát.

Latinské císařství 1204-1261

Křižácký stát na troskách byzantské říše

světle fialová-Latinské císařství

růžová-řecký nástupnický stát Byzantské říše Nikájské císařství

zelená- území získaná Benátkami

hnědá- seldžucký sultanát

Obnovení byzancké říše

1261 rod Palaiologos

Michael VIII. Palaiologos, původně vládl v císařství Nikájském.

1261 ovládl Konstantinopol a obnovil byzantskou říši.

Vládli až do zániku byzancké říše 1453